

ressò mont-roigenc

EL SEGLE XIX, UN TEMPS CONVULS

10: PRIMERA GUERRA CARLINA: SISÈ ANY (1839)

Martí Rom

www.martirom.cat

24-12-2020

Haviem vist com per intentar redreçar la situació de les partides carlines a Catalunya, el juliol de 1838, s'hi incorpora Charles d'Espagnac, Comte d'Espanya; aquell militar sàtrapa de la "Guerra dels Malcontents".

En el "Boletín oficial de la provincia de Tarragona" de l'11 de gener de 1839¹ hi ha 3 carlins que es presenten a indult, són de Tortosa, Amposta i l'Aleixar. En el mateix "Boletín..." hi trobem la relació de subministres facilitats pels pobles a l'exèrcit corresponent al mes de desembre de 1838. A Mont-roig, hi figuren: "*clases pasivas*"² (2 rebuts) i "*comandante de armas*" (3 rebuts) en metàl·lic per 160 i 845 rals. Això fa un total de 1.005 rals.

En el "Boletín..." del 25 de gener de 1839 s'hi deia que "*a fin de acallar las urgentes e imprescindibles necesidades que por la falta de recursos experimentan los cuerpos del Ejército que operan en este distrito, lo que paraliza las operaciones de la guerra en grave perjuicio de los pueblos y de la causa de la patria... ha resuelto que los pueblos de misma dentro el perentorio e improrrogable termino de 10 días apronten el primer trimestre de catastro...*". En el següent "Boletín...", del 29 hi havia els repartiments per districtes de "*catastro*", "*aguardientes*", "*subsidio de comercio*" i "*corresponde por acémilas*" (mules i matxos de càrrega). A "Montroig y Miramar" li van correspondre respectivament 36.166, 4.300, 5.540 i 234 rals, la qual cosa suma 46.240 rals³.

El 6 de febrer de 1839 el vaixell anglès que duia armes per als carlins del Maestrat és atacat per dues barcasses liberals i no pot desembarcar tot l'armament que portava. Sols van poder aconseguir uns 100 fusells dels 8.000 que duia. Ramon Cabrera, des de Benicarló, no ho va poder impedir. En el "Boletín oficial de la provincia de Tarragona" del 8 de febrer de 1839 hi ha 3 carlins presoners i 2 que es presenten a indult, són de Tortosa, Flix... Veiem que acostumen a ser de les Terres de l'Ebre.

L'hivern sempre duia una certa inactivitat i, a més, hi havia un cert cansament d'ambdós bàndols. El Comte d'Espanya es va establir a Casserres (Bergadà). L'11 de febrer de 1839 una força liberal va encerclar Àger (la Noguera) i l'endemà la va ocupar.

¹ La informació dels "Boletín oficial de la provincia de Tarragona" procedeixen de l'Arxiu Històric de la Diputació de Tarragona.

² Eren les vídues i fills orfes de membres de l'exèrcit governamental.

³ Per districtes corresponia: Falset 539.000, 34.521, 51.858 i 3.180 rals. Gandesa 468.607, 28.814, 530.096 i 2.799. Montblanc 453.730, 26.228, 46.899 i 2.676. Reus 793.960, 74.963, 174.238 i 5.305. Tarragona 489.166, 60.443, 70.813 i 3.155. Valls 458.097, 35.013, 64.080 i 2.833. Tortosa 565.888, 62.948, 93.825 i 3.675, i Vendrell 387.236, 31.9138, 45.304 i 2.362.

El 14 de febrer succeí un fet horrorós al quarter general de Casserres (Bergadà), que va fer que es qüestionés el comandament del Comte d'Espanya. El corneta del primer de cavalleria, Josep Fuster Grau (dit "Batalla"), anant amb d'altres companys borratxos, va obrir el cap d'un caporal de la guàrdia amb un sabre. Van fugir i no els van poder trobar. El dia 16, aquest "Batalla" es va presentar penedit acceptant que seria afusellat i no penjat. *"No li va servir de res... la seva fama de carlí valent, ni la seva popularitat. A migdia, després dels tràmits de costum i davant de totes les forces presents a Casserres, i amb el comte a primera fila, Fuster fou executat, no a la forca sinó per la destal del botxí: primer li va tallar una mà i després el cap, enmig de crits esgarrifosos. Finalment, va ser esquarтерat i els seus membres exposats a les cruïlles dels camins..."*⁴. La indignació fou general. El Comte d'Espanya era una persona sanguinària, violenta i capritxosa. Era temut i odiat. No n'hi havia prou en aquest fet llastimós, quan van arribar notícies del front nord dient que Rafael Maroto havia fet afusellar a Estella / Lizarra, Juan Antonio Guergué i d'altres oficials (18 de febrer).

El "Boletín oficial de la provincia de Tarragona" del 15 de febrer de 1839 hi ha els càrrecs de la Milícia als pobles. La 6a companyia del batalló "*1º ligero*", que correspon a Mont-roig i Riudoms, presenta 16 rebuts de tot l'any 1836 per valor de 35.086 rals. Aquesta informació em permet conèixer les companyies que deuriem estar allotjades a les poblacions. Per exemple, a Cambrils hi havia la 1ª companyia del mateix batalló i són (tan sols) 2 rebuts que fan 3.546 rals. Al Pratdip i Vandellòs també la 6a companyia i 9 rebuts que fan 24.144 rals. A Riudecanyes i Escornalbou la 4ª i 17 rebuts que fan 21.414 rals. Molts rebuts, i lògicament molts imports, pot donar la idea del temps d'estada de les tropes als pobles⁵. La conclusió és que la guerra es desenvolupava bàsicament a les Terres de l'Ebre, amb el riu com a frontera natural i on les partides adscrites a l'obediència de Cabrera, on hi havia molts membres d'aquelles terres i del Camp de Tarragona, feien rellevants incursions contra les poblacions més riques: Gandesa, Móra d'Ebre, Batea... o per la part més propera al mar, a Ulldecona, La Sènia, Amposta... Tortosa resultava prou complicada per la permanent guarnició. L'altra zona és la Conca de Barberà, on les partides tarragonines tenien molt moviment i els permetia de connectar-se fàcilment amb les àrees barcelonines i lleidatanes (aquestes per anar a trobar-se amb les partides carlines de l'interior de Catalunya). A més, feien incursions a les zones muntanyoses del Priorat, sovint refugi quan les coses anaven maldades.

El "Boletín oficial de la provincia de Tarragona" del 26 de febrer de 1839 hi ha les quotes que els pobles han de satisfer pel "*vestuario del Cuerpo de Escuadras*". Els repartiments per districtes era: Falset 5.664 rals. Montblanc 3.541. Reus 6.852. Tarragona 9.718 i El Vendrell 2.143. A Mont-roig li tocaven 488 rals⁶.

⁴ "La primera Guerra Carlina a Catalunya" de Josep M. Mundet Gifre, pàg. 301.

⁵ A la província de Tarragona hi ha 41 poblacions (o agrupació de pobles) que aporten les retribucions a la Milícia. Les que superen Mont-roig, pràcticament corresponen a dues zones geogràfiques ben definides. Les de les Terres de l'Ebre són: Tortosa (Baix Ebre) amb 169.047 rals, Vilalba i els Arcs i Poble de Massaluga (Terra Alta) amb 89.215, Ulldecona, Amposta i Sant Carles de la Ràpita (Montsià) amb 82.885, Benissanet (Ribera d'Ebre) i El Pinell de Brai (Terra Alta) amb 78.730, Batea (Terra Alta) amb 73.921, Móra d'Ebre i Ginestar (Ribera d'Ebre) amb 72.365 i Ascó i Flix (Ribera d'Ebre) amb 64.617. De la Conca de Barberà: Vimbodí amb 114.199, Barberà amb 108.002, Santa Coloma de Queralt amb 91.956 i Montblanc amb 53.862. A més hi havia: Valls (Alt Camp) amb 45.097 rals i Reus (Baix Camp) amb 37.443. Com a dada anecdòtica, Tarragona sols aportava 12.237 rals.

⁶ D'altres: Cambrils 684, Montbrió 571 i Riudoms 334.

En el “Boletín oficial de la provincia de Tarragona” del 5 de març de 1839 hi ha 10 membres de les partides que es presenten a indult. També són de les Terres de l’Ebre.

El “Boletín oficial de la provincia de Tarragona” del 8 de març de 1839 hi torna a haver una altra contribució extraordinària per les despeses de la guerra. Estava dividit en tres conceptes: “*Riqueza territorial y pecuaria*”, “*Industrial y comercial*” i “*Consumos*”. A “Montroig, Miramar i Vilafortuny” li va tocar respectivament: 54.138, 26.345 i 30.455 rals⁷.

El mes d’abril de 1839 hi ha un important augment de les accions de les partides carlines al Camp de Tarragona, amb l’objectiu d’atreure tropes del Baró de Meer que estaven al nord de Catalunya empaitant el Comte d’Espanya. El 28 d’abril, aquest s’apropa a Manlleu (Osona) per destruir una torre de defensa que els liberals estaven construït sobre el Ter. Però finalment decideix atacar la vila, doncs, els que la defensaven “*prorrumpieron en expresiones obscenas y ofensivas a nuestra sacrosanta Religión, e insultantes para la sagrada, católica y augusta persona de su Majestad...*”⁸. Van aconseguir sorprendre els seus defensors, doncs, mentre començaven a foradar la muralla per alguns indrets, en un altre, la brigada de Josep Pons (dit “Pep de l’Oli”) “*van superar la muralla i van entrar a Manlleu pujant els uns sobre els altres, com fan els castellers de Valls...*”⁹. Manlleu fou saquejat i cremat.

En el “Boletín oficial de la provincia de Tarragona” del 7 de maig de 1839 hi ha 10 carlins (un és tinent) que es presenten a indult, són de Tortosa, Uldecona, Riba-roja, Bràfim... i 2 presoners.

Alguns caps carlins, encapçalats per Manel Ibáñez dit “Llarg de Copons”, es conjuren per apartar el Comte d’Espanya. Aquests, a més d’argumentar els terribles fets en els que el Comte d’Espanya estava involucrat, li retreien que semblava que, aquest, continuava amb la repressió que havia fet al final de la “Guerra dels Malcontents” (1827). Amb aquesta situació, el Comte d’Espanya va semblar que es moderava i fins i tot intentava afalagar Manel Ibáñez dit “Llarg de Copons”. Mentre, aquest continuava amb les seves expedicions. El 20 de maig estava prop de Santa Coloma de Queralt (Conca de Barberà). Després va cap a Martorell (Baix Llobregat). El 27 de maig, els carlins s’apoderaven de Ripoll. Van aconseguir un gran nombre de fusells i municions. Després la van saquejar i cremar. Les cròniques diuen que quedà totalment destruïda.

Una altra de les malvestats del Comte d’Espanya fou quan va agafar uns lladres que anaven per les masies fent-se passar per carlins per robar el que podien. Un dels dos duia un ganivet amb dent de serra, cosa que estava prohibida. “*El conde (en) un verdadero acceso de furor hace tocar generala. Forma el cuadro. Colócase en medio al desgraciado poseedor del cuchillo el cual se le ponen a guisa de mordaza, y se le condena a pasar diez veces por vaquetas*¹⁰. *A las dos primeras vueltas cae medio*

⁷ Riudoms: 120.569, 22.464 i 34.000. Cambrils: 91.488, 37.685 i 35.414 i Montbrió: 42.157, 16.707 i 9.453.

⁸ “La primera Guerra Carlina a Catalunya” de Josep M. Mundet Gifre, pàg. 311.

⁹ “La primera Guerra Carlina a Catalunya” de Josep M. Mundet Gifre, pàg. 311.

¹⁰ La pena de “pasar por baquetas” era un antic càstig que es feia a la milícia. S’obligava al delinqüent despulat de mig en amunt a recórrer diverses vegades per entre els altres soldats mentre aquests li anaven pegant a l’esquena amb les corretges de les seves baquetes (accessori per a netejar el canó de les armes de foc portàtils).

*muerto; ordena el conde le cure cuidadosamente el cirujano, y cuando se restableció fue fusilado...*¹¹.

El 5 de juny de 1839 el Baró de Meer es substituït com a capità general de Catalunya per Jerónimo Valdés. De Meer va embarcar cap a França.

Després de moltes setmanes sense publicar cap notícia de la guerra, en el “Boletín oficial de la provincia de Tarragona” del 14 de juny de 1839 deia el cap polític de Tarragona: *“Habiendo acudido a mi autoridad el Ilustre Ayuntamiento Constitucional de esta ciudad, pidiendo mi cooperación para el aumento de la Milicia Nacional no he podido menos de concurrir a una obra tan meritoria, y tan interesante al buen servicio de la patria. La lista que se insertará a continuación, comprende los individuos residentes en esta capital que son llamados por la Ley, para formar parte de aquella benemérita institución...”*. No n’hi havia mai prou ni de diners ni d’homes.

En el “Boletín oficial de la provincia de Tarragona” del 9 de juliol de 1839 hi ha 15 carlins que es presenten a indult, són de Tortosa, Amposta, Vinyols, Juncosa... Un d’ells és Antoni Carré, fill del cap carlí de mateix nom i dit “Favot”.

En aquest mateix “Boletín...” també hi ha les despeses per cossos militars assignats a cada poble del mes de juny de 1839. A Mont-roig, per la “*Milicia móvil*”, li corresponen 1.350 rals, i per la “*Comandancia de armas*” 410. Veiem que la “*Milicia móvil*”, a més de Mont-roig, es trobava a Riudoms, Pratedip i Vandellós (Baix Camp), Constantí (Tarragonès), Cornudella (Priorat), Pont d’Armentera (Alt Camp) i l’Arboç (Baix Penedès). Les quatre poblacions del Baix Camp devien fer de tap de possibles incursions carlines cap a Reus. A més, Reus era una població radicalment liberal que estava envoltava de pobles de caire carlí. També sabem que el Regiment de Savoia estava bàsicament a Reus i tenia destacaments al Priorat (Cornudella), Conca de Barberà (Montblanc, Solivella, Sarral), Alt Camp (Alcover, Bràfim, Vila-rodona, La Riba i Pont d’Armentera), Baix Camp (La Selva del Camp), i Tarragonès (Torredembarra). Al Vendrell hi havia els “*granaderos de Oporto*”¹². A Falset hi havia la 5a i la 7a companyia. A Poboleda i Tivissa la 6a. També hi consten destacaments a Santa Coloma de Queralt (Conca de Barberà), Gratallops, Torroja, Vilella Alta (Priorat) i Tivissa (Ribera d’Ebre). Hi havia comandància d’armes a Falset i Cornudella (Priorat), Santa Coloma de Queralt (Conca de Barberà), Reus, La Selva del Camp, Riudoms, Montbrió, Cambrils i Mont-roig (Baix Camp), Torredembarra (Tarragonès) i el Vendrell (Baix Penedès). Aquella “*Milicia móvil*” estacionada a Constantí (Tarragonès), més el destacament de Torredembarra (Tarragonès) i, més enllà, els “*granaderos de Oporto*” del Vendrell, que deuriem donar cobertura a la ciutat de Tarragona.

El 18 de juliol, Manuel Ibàñez dit “Llarg de Copons”, arriba a les envistes de Barcelona. Un altre cop, la ciutat comtal està en perill, com en aquella de la partida de Benet Tristany, del maig de 1837.

El “Boletín oficial de la provincia de Tarragona” del 23 de juliol de 1839 es publicava una ordre que començava: *“Hallándose el E. Sr. Capitán General de este Ejército y*

¹¹ “La guerra de Cataluña. Historia contemporánea de los acontecimientos que han tenido lugar en el Principado desde 1827 hasta el día” de Eduardo Chao, “Biografías” pàg. 86.

¹² Aquests eren d’un regiment format per portuguesos, italians i francesos que lluitava a les files dels cristins.

Principado con órdenes muy espesas y terminantes... para que se haga efectivos los cupos de las quintas anteriores cuyo déficit asciende a un número considerable, y deseando S. E. conciliar el bien de los pueblos que están confiados a su cargo con el cumplimiento del importante servicio que se reclama... ha tenido a bien disponer que en vez de destinarse al Ejército el número de hombres que corresponde a esta Provincia, se formen de ellos Batallones francos¹³ que operarán en el mismo Principado... por el corto término de solos dos años... Al mismo tiempo en consideración a los sacrificios que han hecho estos pueblos se ha reducido considerablemente el número de hombres que correspondía a cada uno de ellos por los atrasos indicados, y en su consecuencia se han detallado tan solo a esta Provincia 1.546 hombres distribuidos en la forma que se expresa... Los pueblos de la Provincia presentarán en esta Capital antes del diez del prócsimo agosto el número de hombres de las cualidades convenientes para el servicio...”. Per districtes eren: Falset, 208. Gandesa, 177. Montblanc, 137. Reus, 270. Tarragona, 146. Valls, 154. Tortosa, 309 i El Vendrell, 141. A Mont-roig li’n van tocar 17¹⁴.

A Reus, al voltants de l’agost de 1839, encara regnava un cert desordre. Andreu de Bofarull ens diu: *“El obrar independiente de algunas compañías sueltas que por sí solas campaban a la ventura, y un sin número de francos procedentes de varios cuerpos de Cataluña, los cuales desertores de sus banderas se cobijaban en la villa, fueron causa de algunos desordenes, por cuyo motivo (fueron) adoptadas enérgicas medidas... Se restableció el orden y seguridad...”*¹⁵.

En el “Boletín oficial de la provincia de Tarragona” del 20 d’agost de 1839 hi ha 12 carlins que es presenten a indult, són de Tarragona, Perelló, Tortosa, Falset...

El “Boletín...” del 27 d’agost publica un informe militar del 23 d’agost: *“Ayer desde Montblanch me propuse batir a los cabecillas Torres y Favot¹⁶ en su más constante guarida que es este distrito de las Garrigas, y para conseguirlo salí hoy de aquella villa, dividí mis fuerzas en dos columnas, me puse a la cabeza de una, y con ella a las cinco horas de marcha encontré al enemigo en la Pobla de Ciervols¹⁷. Allí tubo la osadía de esperarme, aunque en posiciones ventajosas sobre la sierra de la Llena... siguió durante tres horas la persecución más activa concluyendo por precipitar, al enemigo, totalmente derrotado en los horrorosos barrancos que tiene a su pie el Montsan. En ellos ha quedado abatida esta facción... desmoralizada e imposibilitada absolutamente de poder operar reunida en muchos días, y sin serle posible llevar a cabo por ahora el proyecto concebido de reunirse con el Llarch de Copons¹⁸ para invadir el campo de Tarragona. Tal es el resultado que en pocas horas acabo de obtener, no de pequeña importancia si se atiende al estado del país ocupado siempre por el enemigo...”*. Finalment, sembla que hi ha una victòria dels governamentals. De totes maneres, no es prou esperançadora pel que diu que, després de la desbandada, acabaran reunint-se un altre cop i, sobretot, quan assumeix que estan en un territori “ocupado siempre por el enemigo”.

¹³ Els anomenats “cuerpos francos” eren unitats de voluntaris que no procedien de les quintes.

¹⁴ A Cambrils 14, a Riudoms 20 i a Montbríó, 7.

¹⁵ “Anales históricos de Reus”, Volum II, pàg. 272.

¹⁶ Antoni Carré.

¹⁷ Pobla de Cérvoles (les Garrigues).

¹⁸ Manuel Ibàñez.

El 2 de setembre, una important força liberal avançava cap a Berga i el Comte d'Espanya ordena la tàctica de terra cremada a Olvan i Gironella (Berguedà). Cremen masies, molins i tot el que trobaven. La majoria eren propietats de carlins, persones que havien ajudat en tot el que podien a aquella causa. Ara no tenien res. Aquella mateixa tarda, segons expliquen algunes cròniques, el Comte d'Espanya va marxar de Berga en direcció desconeguda i no va tornar fins la mitjanit. El que podia ser una visita furtiva a alguna dama, fou interpretat (per alguns oficials carlins), que s'havia anat a entrevistar d'amagat amb algun emissari dels liberals. Que els anava a traïr. Van començar a sospitar d'ell.

Vuit dies més tard, el diari carlí "El Restaurador Catalán", de Berga, va publicar el 10 de setembre, el que alguns carlins catalans es temien des de feia mesos: que s'havia arribat a un acord de pau, al front nord. Era la conseqüència lògica posterior als afusellaments d'Estella / Lizarra del 18 de febrer; entre els quals hi havia Juan Antonio Guergué. Aquest, havia dirigit l'expedició carlina a Catalunya que va sortir d'Estella / Lizarra (Navarra) el 8 d'agost de 1835. Sembla que feia temps que el cap carlí, Rafael Maroto, tenia contactes per persones interposades amb el cap liberal Baldomero Espartero. A més, ambdós havien estat companys d'armes el 1825 amb les tropes colonials espanyoles al Perú. El famós "*abrazo de Vergara*", el van fer el 31 d'agost de 1838 els dos generals davant les seves respectives tropes. S'hi van oposar el rei Carles V, els carlins basco-navarresos més radicals i els catalans.

En el "Boletín oficial de la provincia de Tarragona" del 13 de setembre de 1839 hi ha 24 carlins que es presenten a indult. Entre aquests, hi ha el mont-roigenc Antoni Ricart, que ho fa el dia 3 d'agost; diu que pertanyia a la partida d'Antoni Carré dit "Favot". També n'hi havia 7 d'Alcover i d'altres de diversa procedència. Per partides: 5 del Manuel Ibàñez dit "Llarg de Copons", 4 de Cabrera, 4 de "Favot"... Dels de Cabrera, curiosament, un era d'Andalusia i un altre de La Corunya.

El 14 de setembre de 1839, Carles V va entrar a França, on seria confinat a *Bourges* (Vall del Loira). Viuria al Palau Arquebisbal. És la França de la monarquia burgesa de Lluís Felip I.

El "Boletín oficial de la provincia de Tarragona" del 20 de setembre de 1839 publicava una nota del dia 15 del consolat espanyol a Baiona (País Basc francès) on es deia que Carles V estava en el "*pueblo de Urdax la tarde del 15 del corriente con su esposa y familia, y unos cuatro mil hombres, incluidos 200 caballos; y ayer en punto de las 5 de la tarde se vio precisado a entrar en territorio francés, junto con todos los suyos, que fueron desarmados en la misma frontera; le acompañaban Elio, Villarreal, el conde de Negri, y otros Gefes; durmió anoche en St. Pée¹⁹...*".

En el "Boletín oficial de la provincia de Tarragona" del 17 de setembre de 1839 hi ha les despeses de cossos militars assignats a cada poble del mes de juliol de 1839. A Mont-roig, per la 5a companyia, li corresponien 1.350 rals. I per la comandància, 410 rals. En el del 20 de setembre hi trobem el del mes d'agost, on Mont-roig hi figura com "*Milicia móvil*" amb també 1.350 rals.

¹⁹ Saint-Pée-sur-Nivelle.

El 20 de setembre, Antoni Espar, comissionat per la Junta de governació dels carlins catalans de Berga s'encamina cap a *Bourges* per tal de dur al rei l'adhesió del carlisme català i demanar la destitució del Comte d'Espanya. Mentre, el 23 de setembre de 1839, Manuel Ibàñez, dit "Llarg de Copons", continuava fent moviments pel Vendrell, Vilafranca i Sant Sadurní d'Anoia. Amb uns 2.400 homes dominava, pràcticament, tot el territori que anava del Llobregat a l'Ebre. Semblava que hi havia un revifament del domini carlí a Catalunya.

En el "Boletín oficial de la provincia de Tarragona" del 24 de setembre de 1839 s'hi esmenten els punts fortificats. Hi trobarem Mont-roig. Eren: Al Baix Ebre: Tortosa (114 homes). Ribera d'Ebre: Tivissa (15). Priorat: Bellmunt (9), Cornudella (13), Poboleda (42), Porrera (15), Marcà (12), Torroja (28) i Vilella Alta (12). Conca de Barberà: Barberà (22), Montblanc (56), Santa Coloma de Queralt (24), Solivella (7) i Vimbodí (25). Alt Camp: Alcover (30), Alió (15), Bràfim (25), Pont d'Armentera (30), Vallmoll (24) i Vilabella (23). Baix Camp: Duesaigües (20), Mont-roig (22), Pratedip (9), Riudecanyes (28) i La Selva del Camp (40). Tarragonès: Constantí (21), La Secuita (16) i Torredembarra (9). I Baix Penedès: El Vendrell (41)²⁰. Per cadascun s'hi detalla el nombre de milicians, les poblacions que hi contribueixen i les quantitats assignades mensuals. La quantitat total per a tots els punts fortificats era de 75.679 rals. Per Mont-roig són: 22 homes, Mont-roig (1.121 rals), Botarell (387), Arbocet (69), Vinyols i els Arcs (432) i Les Irlles (132). O per Pratedip: 9 homes, quantitat (468), Coldejou (285) i la Torre de Fontaubella (117).

En la reunió de la Junta de Berga del 17 de setembre, aquesta, decideix destituir el Comte d'Espanya. Era ja massa gran la quantitat de malvestats i crueltats a subordinats i adversaris. A més, hi havia un continu conflicte de poder entre la Junta de Berga, el poder polític, i el Comte d'Espanya, el poder militar. Alhora, com dèiem abans, començaven a desconfiar d'ell. Les forces que ell comandava semblaven moure's d'aquí cap allà sense un objectiu militar clar. Com si deixés passar el temps esperant alguna novetat, algun pacte per acabar la guerra. La Junta el va convocar a una reunió el 26 d'octubre. El comissionat de la Junta seria el capellà Narcís Ferrer.

Encara hi hauria una última actuació militar del Comte d'Espanya. El 8 d'octubre es trobava als voltants de Moià, demana la seva rendició i com que no s'accepta, decideix atacar. Resultat: més de 300 cases cremades.

En el "Boletín oficial de la provincia de Tarragona" del 18 d'octubre de 1839 hi ha 21 carlins que es presenten a indult, dels quals n'hi ha 6 d'Alcover, 3 de Tortosa... En el "Boletín..." del 25 d'octubre es relacionen 26 presentats a indult, un d'ells, Joan Pallejà de Mont-roig (de la partida d'Antoni Carré dit "Favot"), que ho va fer el dia 29 de setembre. N'hi ha 3 d'Alforja, 3 de Vila-rodona, 2 de Riudecanyes, 2 de Poboleda... En aquest cas, s'esmenten les partides a què corresponen: 7 del "Llarg de Copons", 4 del "Favot", 3 del Cabrera...

En aquella reunió del 26 d'octubre, promoguda per la Junta de Berga, a la rectoria d'Avià (Berguedà), el Comte d'Espanya argumenta que, en la situació que estaven, calia

²⁰ Per nombre d'efectius, els principals: Tortosa (114 homes), Montblanc (56), Poboleda (42), El Vendrell (41), La Selva del Camp (40), Pont d'Armentera (30), Alcover (30), Torroja (28), Riudecanyes (28), Bràfim (25), Vimbodí (25), Santa Coloma de Queralt (24), Vallmoll (24), Vilabella (23), Mont-roig (22), Barberà (22), Constantí (21), Duesaigües (20).

la finalització de la guerra. Els carlins radicals confirmen el que pensaven, que ho feia per guanyar temps, tot esperant una solució política. Amb alguna excusa, van fer allunyar la seva escorta i van col·locar d'altres soldats a l'exterior i a l'interior de la rectoria. Tot d'una, varis d'aquests van immobilitzar el Comte dient-li que deixava el comandament i que havia de marxar de Catalunya. Antonio Pirala ho descriu amb precisió: *“Ferrer que había entrado en la sala con un primo suyo y un hombre armado de carabina, agarró con su mano izquierda la derecha del conde y con la otra le tapó la boca; el primo le quitó el sable, y un hermano de Ferrer, cirujano, con otros hombres armados con carabina y bayoneta, cogió al conde de la mano izquierda, teniendo un formidable puñal levantado sobre su cabeza; los hombres armados se colocaron a la espalda del conde. Todo esto fue ejecutado con la mayor rapidez...”*²¹. S'enduen el Comte d'Espanya. Li diuen que el rei Carles V ha manat que marxi a Andorra. Eren les nou de la nit. El fan vestir de pagès.

Els propers dies són un xic confosos. Van cap a Organyà (Alt Urgell) i s'allotja a la casa de Bartomeu Porredon dit “Ros d'Eroles”²². El 30 d'octubre, el porten a una masia del terme, on s'hi estarà els següents dies. La nit de l'1 de novembre se l'enduen pel camí de la riba dreta del riu Segre, que duia a la Seu d'Urgell i Andorra. Anant amunt, poc a poc, es va quedar amb ell tan sols un dels conxorxats. Aquest duia les regnes del mul on anava el comte. En un indret establert, van trobar un parell de persones que els van fer aturar. Un d'aquests es va fer passar per “Silvestre de la Seu”, un cap d'una partida de liberals de la Seu d'Urgell. El comte es va creure l'enganyifa, li va dir que era un comerciant francès i li va demanar que el portés a la presència del governador de la Seu d'Urgell. Li van lligar els braços i van continuar amunt. *“Quan van ser al primer pont, el van baixar de la sella... li va posar un llaç de corda al coll i d'una puntada de peu el va fer caure a terra. Aleshores, posant-li un peu al cap i estirant la corda, el va escanyar. Després li van prendre el poc que portava a sobre, li van lligar una gran pedra als peus i el van llençar al riu...”*²³. Abans, els tres directament implicats, es van repartir algunes de les seves pertinences. El cos del Comte d'Espanya aparegué riu avall, el dia 5, a uns quatre quilòmetres, prop d'Oliana. El 7 de novembre fou enterrat al cementiri de Coll de Nargó.

El 16 de novembre de 1839, *“El Guardia nacional”*, de Barcelona, diari liberal, publicava una informació procedent de la Seu d'Urgell del dia 10, en què ja s'informava de l'assassinat del Comte d'Espanya. *“Se asegura que ha sido asesinado por los que le conducían; así ha pagado sus crímenes... precisamente por los mismos partidarios suyos...”*. A més de la mort del Comte d'Espanya també es van apartar els oficials que li feien costat, molts de la resta d'Espanya. Un d'ells era Manuel Ibàñez, dit “Llarg de Copons”. Hi havia la sospita d'una possible traïció, d'acceptar aquell conveni de Bergara que havia posat fi a la guerra al nord. Molts d'aquests oficials se'n van anar a posar-se a les ordres de Ramon Cabrera, al Maestrat. En endavant, Cabrera seria l'esperança del carlisme català.

En el “Boletín oficial de la provincia de Tarragona” del 12 de novembre de 1839 hi ha 17 carlins que es presenten a indult, dels quals n'hi ha 5 de La Selva del Camp, 4 d'Alcover, 3 de Reus (un pare i els seus dos fills)... Vèiem com mesos enrere la majoria

²¹ “Historia de la guerra civil y de los partidos liberal y carlista”, Volum 3, pàg. 238.

²² Bartomeu Porredon dit “Ros d'Eroles” ja havia tingut un cert paper també en la fugida d'Antonio de Urbiztondo a Andorra i França el 2 de gener de 1838.

²³ “La primera Guerra Carlina a Catalunya” de Josep M. Mundet Gifre, pàg. 351.

dels presentats eren de les Terres de l'Ebre i en els últims temps són del Camp de Tarragona.

En el "Boletín..." del 10 de desembre de 1839 hi ha 31 carlins que es presenten a indult, N'hi havia 6 de La Selva del Camp, 3 d'Alcover, 3 de Reus, 2 de Riudoms, 2 de la Pobla de Mafumet... I, curiosament 1 de Burgos (de la partida de Joan Forner dit "Griset de Cabra") i 1 de València (de Cabrera). Eren de les partides: 8 de Josep Ferrer dit "Marcó", 7 de Manuel Ibàñez dit "Llarg de Copons", 3 d'Antoni Carré dit "Favot"... Entre tots aquests n'hi havia 2 de Mont-roig, Ramon Oller i Tomàs Ricart, que ho van fer els dies 3 i 5 de novembre. Eren de la partida del "Favot". Ferran Jové Hortonedada esmenta un "Tomas Ricart dit Barnat"²⁴ de Mont-roig. Aquest Tomàs Ricart deu ser germà d'aquell Antoni Ricart, també de Mont-roig i de la partida de "Favot", que es va presentar a indult el 3 d'agost²⁵. Vèiem que el 1837, dos anys abans, les partides del mont-roigenc Pere Abelló dit "Llebrot" i la de l'Antoni Carré, dit "Favot", generalment anaven juntes. Possiblement quan el mont-roigenc va morir, en aquella acció del 7 de desembre de 1837 a Palma d'Ebre (Ribera d'Ebre), aquell "Favot" deuria incorporar els homes de la seva partida.

En el "Boletín oficial de la provincia de Tarragona" del 24 de desembre de 1839 hi ha 11 carlins que es presenten a indult, dels quals n'hi ha 2 de Tortosa, 2 de Tivenys, Perelló, Alcover... En el "Boletín..." del 27 de desembre de 1839 hi ha 26 carlins que es presenten a indult, dels quals n'hi ha 6 de Vilallonga del Camp, 2 de Tortosa... Eren de les partides: 4 de Cabrera, 2 de Manuel Ibàñez, dit "Llarg de Copons", 2 de Josep Ferrer dit "Marcó"... i 2 de la divisió del Comte d'Espanya. També hi ha un mont-roigenc, dit "José Farrages", que deu ser Josep Ferratges, que ho va fer el 29 de novembre i no s'esmenta a quina partida pertanyia.

Moltes viles estaven en un estat penós. Algunes pràcticament destruïdes. Per exemple, Solsona, que havia estat reconquerida pels liberals, era una vila aïllada que calia bastir de provisions de tant en tant. Cada tres mesos un comboi protegit per una columna de milers d'homes havia de portar, des de Barcelona, queviures, medecines... i alguna tropa de refresc. Quan arribaven, durant un parell de dies havien de fer llenya pels voltants i portar-la a la vila, altrament no tenien manera de fer foc. Quan marxava aquella columna, es tancaven dins de la muralla i esperaven que passés el temps.

El 8 de desembre de 1839 al Mont-roig del Matarranya (Terol) entra la partida del general Lluís Casadevall, dit "Llagostera" (era de Manlleu, Osona), que lluitava al Maestrat, i incendia el poble. Les cròniques diuen que van cremar 137 edificis. Des de llavors als seus habitants els hi diuen "socarrats"²⁶, els cremats.

Per altra banda, Ramon Cabrera, al desembre de 1839, havia caigut malalt. Estava a La Fresneda (Matarranya). Tenia un esgotament acumulat de tants i tants dies dormint ben poc, dolors de cap, calfreds, tos... Tot això es va anar agreujant amb convulsions, desmaís i deliris. El 24 de desembre se li va administrar l'extremunció. Eren unes febres tifoides. Va començar a córrer la brama que havia mort.

²⁴ "Estudi onomàstic de la vila i terme de Mont-roig del Camp" de Ferran Jové Hortonedada, pàg. 428.

²⁵ "Boletín oficial de la provincia de Tarragona" del 13 de setembre de 1839.

²⁶ Segons el Diccionari català-valencià-balear de l'Institut d'Estudis catalans: "cremat superficialment...". També: "Malnom que es dona als habitants de Cocentaina, de Culla i de Xàtiva. En alguns casos aquest nom es deu al fet d'haver estat incendiada la ciutat o vila...".

El 14 de desembre de 1839, Isabel II va concedir el títol de “Duc de la Victoria” a Baldomero Espartero per haver posat fi a la guerra del front nord amb el famós “abrazo de Vergara” (31 d’agost de 1838).